

‘Biodiversiteit is een mooi streven, maar vijftien soorten is niet overal haalbaar’

Biodiversiteit op dijken en in bermen: ja, maar veiligheid als eerste prioriteit

Decennialang werden bermen en dijken op beeld bijgehouden. Maar er is een teneur van minder maaien aan het ontstaan. Kruidenmengsels en biodiversiteit nemen een vlucht. Toch gaan er geluiden op om niet lukraak biodiversiteit toe te passen. ‘Wanneer veiligheid prioriteit heeft, moeten we beproefde systemen niet zomaar aan de kant schuiven,’ aldus Jan Krijnen van Advanta. ‘Het hoogwaterbeschermingsprogramma naar aanleiding van de klimaatsverandering en de nieuwe veiligheidsnormen blijven voor mij leidend.’

Auteur: Karlijn Santi Raats

Nederland beschikt over veel dijklichamen om droge voeten te houden. Het lijkt aantrekkelijk om het dijkoppervlak in te zetten voor het verrijken van het soortenbestand. Jan Krijnen van Limagrain valt meteen met de deur in huis: als het over dijken als primaire waterkering gaat, is de grassenspecialist van mening dat biodiversiteit niet vanzelfsprekend het uitgangspunt moet zijn. Zelf wat betreft de graskeuze is hij een voorstander van het vasthouden aan bewezen mengsels. Voorbeelden daarvan zijn de Delta-mengsels en Natuurdijk 2 van Advanta. ‘Deze mengsels bestaan niet voor niets al veertig jaar. De klimaatverandering betekent dat we onze mengsels misschien moeten aanpassen; niet dat we ze overboord moeten gooien.’

Veiligheid

Krijnen legt uit: ‘Vanzelfsprekend ben ik voorstander van meer biodiversiteit; terug naar een

breder flora en fauna is noodzakelijk. Maar we kunnen de ervaring die Nederland heeft en de (Grasgids)mengsels waarmee wordt gewerkt, niet zomaar aan de kant schuiven bij de begroeiing van dijken, waar ze ook liggen. De dijken van de Maas zijn voor de bescherming van Limburg net zo belangrijk als de dijken in Zeeland die de zee tegenhouden. Er zijn verschillende soorten dijken in Nederland: zeedijken, rivierdijken, ringdijken. Het buitentalud is de primaire waterkering, met als functionaliteit bescherming van het achterland. Een combinatie van zodevormers en diepwortelende grassen moeten dat ondersteunen: zorgen voor stabiliteit, voorkomen van erosie en het creëren van een gesloten zode. Traditioneel zijn dit Engels raaigras, veldbeemd en de roodzwenkgrassen. Dat betekent niet dat je aanvullend nooit met andere grassen en kruiden kunt gaan werken, maar je moet niet lukraak soorten gaan

toepassen; ze kunnen soms optisch prachtig biodivers zijn, maar de veiligheid niet voor 100 procent garanderen.'

Op de kruin en het binnentalud is meer mogelijk met diversiteit. En ook op een ringdijk, die als het ware een tweede defensie is, kun je onder sommige omstandigheden meer toelaten volgens Krijnen. 'Maar altijd wordt biodiversiteit langs de meetlat van veiligheid gelegd. Dijkbeheer is in beweging: onderhoud is een kostenpost. Daarvoor worden contracten in de markt gezet; groenaannemers of boeren schrijven hierop in. Boeren kunnen het hooi zelf weer gebruiken. Het is een mooi streven om het niet af te voeren naar een groenverwerker. Maar dan moet het kosten-batenplaatje wel kloppen en dat kan soms ten koste gaan van een stukje biodiversiteit.'

Er zijn bijvoorbeeld vegetatiesoorten die natuurlijk voorkomen, maar die weinig toevoegen aan de functionaliteit van de dijk. Inheemse veldkruiden kunnen wel worden toegelaten. 'Op zwaardere grond zie je regelmatig fluitenkruid, pastinaak. En ons speciale Natuurdijkmengsel laat zich goed combineren met landschappelijke kruidenmengsels. Maar als je op grote schaal biodiversiteit wil verhogen met kruiden en bloemen, kun je beter de directe omgeving van dijken erin betrekken en kijken naar plekken die zich beter lenen om langjarig te werken aan natuur en biodiversiteit.' Dick Oosthoek van Groenkeur onderkent dat dijken een andere categorie vormen dan standaardbermen. Groenkeur heeft in samenwerking met De Vlinderstichting sinds 2019 richtlijnen opgesteld voor het ecologisch beheren van bermen en groenstroken, Kleurkeur genaamd. 'Kleurkeur bevat uniforme regels voor het opstellen van een beheerplan biodiversiteit per stuk of traject, afhankelijk van de locatie en de grondsoort. Voor dijkbeheer is het belangrijk dat vegetatiesoorten goed doorwortelen, zodat de bodem bijeengehouden wordt. In afstemming met het waterschap moet er worden afgestemd wat wel en niet kan.'

Selecteer weloverwogen voor intensieve natuurontwikkeling

Speciaal voor bermen heeft Advanta de Highway-grasmengsels. Vindt Krijnen natuurmengsels in bermen een goed idee? 'Ja, maar ook hier moet biodiversiteit "in dienst staan van". Je kunt in bermen, naast het gras, prima kruiden en bloemen inzaaien. Advanta heeft

'Bij elk groen-element in het landschap hoort een eigen functioneel beheer en een eigen maatschappelijk belang'

Jan Krijnen

Limagrain

Kleurkeur is een keurmerk voor gefaseerd maaien ten behoeve van vlinders en bijen.

Kleurkeur

In 2016 heeft een verzameling partijen, waaronder waterschappen, Rijkswaterstaat, Groenkeur en De Vlinderstichting, een driejarige Green Deal gemaakt op het gebied van Infranatuur voor het beheer en onderhoud aan en rond (water)wegen, dijken, maar ook kabels en spoorrails. Hieruit is Kleurkeur ontstaan, een samenwerking tussen De Vlinderstichting en Groenkeur. Deze richtlijnen richten zich specifiek op het behoud van vlinders en bijen. Wanneer medewerkers de cursus Kleurkeur met succes afleggen, ontvangen zij een persoonlijk certificaat. De Vlinderstichting heeft inmiddels meer dan driehonderd certificaten afgegeven. Dick Oosthoek: 'Het voordeel voor de opdrachtgever, in dit geval de bermbeheerder of dijkbeheerder, is dat er een standaardset beschikbaar is voor gefaseerd maaien. Ook de aannemer heeft er een duidelijk handvat aan.'

voor het creëren van meerjarige natuurlijke vegetaties zelfs het speciale Staygreen-biodiversiteitspakket ontwikkeld; dat is volledig inheems. Er is zelfs een biodivers grassenmengsel, Staygreen Grass, waarin glanshaver, pijpenstrootje en witbol zit. Maar langs veel wegen zijn draagkracht, verkeersveiligheid en onderhoud leidend en dan is het minder slim om de héle berm voor biodiversiteit in te zetten. Bermen zijn in de winter de dupe van strooizout en afwatering. Je moet op dat soort plekken vaak opnieuw beginnen. Dat schiet niet op. Regelmatig zijn ze smal, staan er bomen, reflectiepaaltjes, borden; ze zijn lastig om te maaien. Het zijn lastige elementen om daar langjarig en intensief biodiversiteit voor na te streven. Je kunt daarvoor beter parken, borders en groenstroken benutten.'

Gefaseerd maaien

Oosthoek wijst erop dat dijken, net zoals bermen en groenstroken, evengoed biodivers gemaakt kunnen worden door gefaseerd maaien. 'Door gefaseerd maaien houden flora en fauna een kans om te blijven leven als er gemaaid wordt. Gefaseerd maaien heeft als bijkomend voordeel dat het werk wordt uitgevoerd door relatief lichte machines; maaizuigcombinaties en vrachtwagens kosten enorm veel brandstof. Tijdens de Praktijkdag Ecologisch Bermbeheer van De Vlinderstichting

kwam dit onderwerp ook terug. Het leidde tot inhoudelijke en boeiende gesprekken.'

Anthonie Stip van De Vlinderstichting vult aan: 'Doordat het taluds zijn, kunnen dijken veel betekenen voor biodiversiteit. Niet door inzaaien met mengsels van onbekende oorsprong, maar door goed beheer. Maaien en afvoeren, als het even kan gefaseerd. Goed voor een veilige, erosiebestendige dijk, goed voor planten en dieren. Denk in mogelijkheden in plaats van belemmeringen en heb oog voor maatwerk in het beheer en onderhoud.'

Duidelijke afspraken

Krijnen ziet gefaseerd maaien als zinvol, ook op dijken, maar wel met het credo 'Als je iets doet, doe het weloverwogen'. Hij legt uit: 'Als je slordig beheert, kom er altijd een moment dat je verrast wordt door de kosten. Maar met te veel maaien gaat het ten koste van de biodiversiteit. Het gaat om de middenweg.'

Oosthoek is het met Krijnen eens om een goed beheerplan leidend te laten zijn. Hij legt vooral de nadruk op goede communicatie. 'Biodiversiteit krijgt pas een kans als er goede afspraken worden gemaakt. Boeren willen bijvoorbeeld vaak geen bloemen op hun land door overwaaiende zaden. Het duurt echter vaak een jaar of twee tot drie voordat een eco-

logisch beheer stevig staat. Je moet elkaar de tijd gunnen om biodiversiteit op te bouwen. Ga met belanghebbenden het gesprek aan.'

Dicht bij jezelf blijven

De term 'ecologisch beheer' vindt Krijnen te zwaar. 'Want hoe omschrijf je dat precies? Bij maaien en eventueel afzuigen kun je ecologisch gezien een kanttekening plaatsen: alles wat in het gemaaid stuk leeft, zuig je weg. Ik ben eerder voorstander van de term "functioneel beheer": soms betekent functioneel "veiligheid", "visueel", "biodiversiteit" en soms "kosten besparen". Krijnen adviseert tot slot: 'Bij elk groenelement hoort een eigen functioneel beheer en een eigen maatschappelijk belang. En het is aan de beheerder om dit uit te leggen.'

Be social

www.stad-en-groen.nl/article/34508/krijnen-biodiversiteit-is-een-mooi-stre-ven-maar-vijftien-soorten-is-niet-overal-haalbaar

'Door gefaseerd maaien houden flora en fauna een kans om te blijven leven als er gemaaid wordt'

Dick Oosthoek

Groenkeur

